

Mistä löytää motivaatio, jos opiskelu ei voisi vähempää kiinnostaa?

SANNA SUTELA HELSINKI

JULKAISTU 06.10.2014 - 10:27. PÄIVITETTY 25.04.2016 - 09:47

Miten motivaatio ja kiinnostus sekä hyvinvointi linkittyvät toisiinsa? Kasvatustieteen tohtorit Heta Tuominen-Soini ja Anna Tapola kertovat, kuinka nämä asiat näkyvät oppimisessä.

Motivaatio, kiinnostus, hyvinvointi. Mitä tekemistä näillä asioilla on keskenään?

Esimerkiksi eri tavoin motivoituneet oppijat eroavat toisistaan hyvinvoinnin suhteen. Pääasiassa oppimista tavoittelevat opiskelijat ovat usein innostuneita, kiinnostuneita ja sinnikkäitä opinnoissaan ja heidän hyvinvointinsa on korkea. Myös menestyshakuiset opiskelijat ovat sitoutuneita, mutta menestyksen tavoitteluun voi liittyä uupumusta ja stressiä.

Koulussa on myös melko sitoutumattomia opiskelijoita, joilla ei ole merkittäviä ongelmia hyvinvoinnissaan. Sen sijaan niille, jotka pyrkivät välttelemään opiskeluun liittyvää työtä, kasautuu monenlaisia

ongelmia, kuten kyynisyyttä, matalaa kiinnostusta ja kielteisiä tunteita.

Pelkkää lasten ja nuorten koulusuoriutumista ei tule tuijottaa, vaan pitää huomioida heidän koko persoonansa ja hyvinvointinsa. Motivaatio, kiinnostus ja hyvinvointi muodostavat parhaimmillaan toisiaan tukevan myönteisen kehän. Motivaatio ja kiinnostus heijastavat osaltaan hyvinvointia; jos ei voi hyvin, on vaikea motivoitua ja kiinnostua mistään.

Jos en ole kiinnostunut jostain, niin eikö sitä kannata välttää? Mitä pahaa siinä on, jos haluaa selvittää mahdollisimman vähällä?

Harvemmin pystymme kiinnostumaan kaikista asioista, joita meidän "on vain tehtävä". "Pakollisia" tekemisiä voi arvioida muultakin kantilta kuin vain oman kiinnostuksensa näkökulmasta. Erilaisten elämäntavoitteiden tasapaino on hyväksi myös hyvinvoinnille. Pyrkimys vähällä selviämiseen on monesti epäsuotuisa strategia, sillä siihen liittyy monia kielteisiä seikkoja, kuten huonoja oppimistuloksia ja arvosanoja, negatiivisia tunteita sekä hyvinvoinnin ongelmia.

Mistä minä tiedän, mikä tuottaa hyvinvointia juuri minulle?

Oppija voi pohtia, mikä häntä kiinnostaa ja motivoi, mikä on hänelle suotuisin tapa oppia ja mikä tuottaa hyvinvointia. Hyvinvointi on tietynlaista tasapainoa haasteiden ja resurssien välillä. Se voi olla myös tasapainoa henkilön taipumusten ja oppimisympäristön välillä. Toisille opiskelu esimerkiksi kilpailua korostavassa ympäristössä aiheuttaa huomattavaa ahdistusta ja stressiä, kun taas jotkut toiset syttyvät nimenomaan kilpailullisuudesta. Voi olla hyvinvoinnille haitallista, mikäli oppijan taipumusten ja oppimisympäristön käytäntöjen välillä on kuilu.

Miten voi kiinnostua myös kouluaineista, jotka eivät kiinnosta yhtään? Voiko motivaatiota pakottaa?

Kiinnostus ja motivaatio pakenevat pakkoa, mutta niitä voi houkutella esiin lempeästi. Itseänsä voi pyrkiä motivoimaan ja omaa kiinnostustaan voi myös säädellä. Tämä edellyttää oman suhtautumisensa (ja ehkä myös ennakkoluulojensa) tutkailua ja asian (kuten oppiaineen) merkityksen uudelleen jäsentämistä. Jotta kiinnostus syntyy, asiaan pitää saada luotua itselle merkityksellinen kytkös. Palavaa kiinnostusta ei voi väkisin itselleen kehittää, eikä se ole aina tarpeenkaan. Avoin mieli erilaisille asioille edesauttaa kuitenkin kiinnostuksen viriämistä.

Kuinka koulua pitäisi muuttaa, jotta kiinnostus aiheeseen painaisi enemmän ja arvosanat vähemmän?

Me edustamme näkökulmaa, jossa motivaatio, kiinnostus ja hyvinvointi nähdään myös koulutuksen ja opetuksen tärkeinä lopputuloksina. Näemme ne vähintäänkin yhtä tärkeinä kuin osaamisen, joka sekään ei ole täysin sama asia kuin arvosanat. Lasten ja nuorten oppimisinnon säilyminen edellyttää koulumaailmaa, jossa suoritusten vaatimukset pysyvät kohtuullisina, kilpailua ja arvosanoja ei painoteta liikaa ja jossa yksilöllisten oppimispolkujen kulkeminen on sallittua.

Miten voidaan huomioida eri tavoin motivoituneet oppilaat koulussa?

Koulu on täynnä erilaisia oppijoita. Samat motivointikeinot eivät siis teipsi kaikille, vaan yksilöllinen tuki on kaiken a ja o. Esimerkiksi koulutyötä välttelevien opiskelijoiden koulunkäynnin arvostusta ja kouluyhteisöön kiinnittymistä tulisi tukea. Heillä saattaa olla toistuvia epäonnistumisen kokemuksia, joten osaamisen kokemusten tarjoaminen on tärkeää. Mahdollisuudet valita kiinnostavia tehtäviä tai yhdistää opiskelu omaan elämään voi tukea motivaatiota.

Toisaalta menestyshakuisten opiskelijoiden motivaatiota ei tarvitse enää pyrkiä lisäämään, sillä he ovat niin sitoutuneita, että kylkiäisenä voi seurata jopa väsymystä ja stressiä. Menestyshakuisesti orientoituvat korostavat vahvasti suhteellista menestystä ja kilpailua,

joten heille tulisi teroittaa, ettei virheiden tekeminen kaada maailmaa eivätkä kouluarvosanat ole kaikki kaikessa.

Jos opiskelijalla on suuri motivaatio, mutta hän saa silti huonoja arvosanoja, niin eikö motivaatiokin laske?

Huono arvosana on kielteistä palautetta opiskelijalle ja se todennäköisesti vaikuttaa motivaatioon ja käsityksiin itsestä oppijana. Olennaista on motivaation ”määrän” lisäksi ponnistelun määrä. Jos korkea motivaatio on tarkoittanut suuria ponnisteluja opiskelun eteen, voi huono arvosana olla oppijalle pettymys. Toisaalta oppijat eroavat siinä, kuinka tärkeinä he arvosanoja pitävät ja oppimisympäristöt eroavat siinä, kuinka paljon arvosanoja korostetaan. Arvosana ei myöskään ole sama asia kuin oppiminen! Huono arvosana ei siis välttämättä ole haitallinen motivaatiolle, jos oppija tietää oppineensa eikä pidä arvosanaa itsessään tärkeänä.

Toisaalta: jos opiskelija saa hyviä arvosanoja, niin eikö hän kiinnostu sellaisestakin, joka ei muuten kiinnostaisi?

Ei välttämättä, vaikka aika usein osaaminen ja kiinnostus kulkevatkin käsi kädessä. Esimerkkinä kansainvälisesti tunnistettu ilmiö: tytöt ja nuoret naiset menestyvät matematiikassa vähintäänkin yhtä hyvin kuin pojat, mutta kokevat aineen vähemmän kiinnostavaksi. Tämä näkyy myös siinä, että matemaattisiin opintoihin tai ammatteihin hakeutuu enemmän poikia ja miehiä. Kiinnostukseen vaikuttavat lisäksi mm. henkilökohtaiset arvot ja uskomukset sekä stereotyyppiat.

Onko hyvän koenumeron tavoittelemisen pelkän arvosanan vuoksi väärin?

Oppimisen ja ymmärtämisen tavoittelemisen on todennäköisesti oppimisen kannalta suotuisinta, mutta ei ole väärin tavoitella hyvää koenumeroa vain arvosanan vuoksi. Se saattaa kuitenkin uuvuttaa opiskelijaa siinä tapauksessa, jos hän pyrkii pääasiassa luokkatovereiden päihittämiseen ja kilpailuun.

Jos on aidosti kiinnostunut, niin eikö hyvä numero tule opiskelamisen seurauksena suoraan?

Kiinnostus todennäköisesti tukee oppimista. Kiinnostus ei silti takaa sitä, että hyvä numero napsahtaa plakkariin automaattisesti. Oppiminen edellyttää kuitenkin (yleensä) panostusta, yrittämistä ja ponnistelua, eli sitoutumista, mikä taas edellyttää myös tahdonvoimaa, halua ja jaksamista edetä vaikeuksienkin kohdatessa. Toisaalta, jos on kiinnostunut, on sitoutuminenkin todennäköisesti helpompaa. On mahdollista, että kiinnostus ei heijastu arvosanaan. Kokeessa saatetaan mitata asian hallintaa rajatummin tai eri tasolla, mihin oppija on perehtynyt.

Heta Tuominen-Soini on kasvatustieteen tohtori Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitokselta. Hän on kiinnostunut erityisesti nuorten opiskelumotivaation ja hyvinvoinnin yhteyksistä ja kehityksestä koulutussiirtymien aikana.

Anna Tapola on kasvatustieteen tohtori ja työskentelee Opettajankoulutuslaitoksella Helsingin yliopistossa. Hän on kiinnostunut yksilöllisistä eroista lasten ja nuorten motivaatiossa ja kiinnostuksessa.